

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
QARSHI MUHANDISLIK-IQTISODIYOT INSTITUTI

“TASDIQLAYMAN”

Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti

O.SH.Bazarov

_____ 2024 yil

Ro'yxatga olindi № 04/02/011

“04” iyun _____ 2024 yil

OVQATLANISH MAHSULOTLARI SIFATINI TADQIQ
QILISH

FANINING O'QUV DASTURI

Bilim sohasi:	1000000 -	Xizmatlar
Ta'lim sohasi:	1010000 -	Xizmat k o'rsatish sohasi
Ta'lim yo'nalishi	61010200	Aholi va turistlarning ovqatlanishini tashkil etish servisi

Fan/modul kodi OMSTQ2504		O'quv yili 2024-2025	Semestr 4	Kreditlar 4	
Fan/modul turi Tanlov		Ta'lim tili O'zbek/ rus		Haftadagi dars soatlari 4	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)	
	Ovqatlanish mahsulotlari sifatini tadqiq qilish	30/30	60	120	
2.	<p>I. Fanning mazmuni</p> <p>Fanni o'qitishdan maqsad: oziq-ovqat mahsulotlari hamda ularni qayta ishlash mahsulotlarining kimyoviy tarkibini tadqiq qilish uchun talabalarga zamonaviy tatqiqot usullaridan: adsorbsion molekulyar, xromatografiya va kolonkali, yubqa qatlamli, gaz, yuqori samarali suyuqlik xromatografiyasi, spektroskopiya, atom-adsorbsion spektroskopiya, refraktometriya, kalometriyaning visual va fotoelektrik usullari, ishlab chiqarishni nazorat qilishda va oziq-ovqat mahsulotlarida tadqiq qilishning boshqa usullarini o'rgatishdan iborat.</p> <p>Fanning vazifasi - o'quv rejasida rejalashtirilgan mavzularni ishlab chiqarishning texno-kimyoviy nazorati va tatqiqotining bog'liqligi, xomashyo, yarimtayyor mahsulot, mahsulot sifatini yaxshilashda laboratoriyaning ahamiyati va tatqiqot usullaridan yetarli bilim va ko'nikmalarga ega bo'lgan bakalavriatura talablariga, ma'ruza va laboratoriya mashg'ulotlarida, oziq-ovqat mahsulotlarini tahlil qilishning zamonaviy usullarini va oziq-ovqat mahsulotlarida rentgenostruktur tahlil asoslarini o'rgatishdir.</p> <p>Ovqatlanish mahsulotlari sifatini tadqiq qilish oldida eng muhim vazifalardan biri - Ishlab chiqarishda xomashyo va tayyor mahsulotlarni tahlil qilishni;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ishlab chiqarishni texno-kimyoviy nazorati va tatqiq qilinayotgan mahsulotning sifatini baholash usullarini; -namuna olish va uning tatqiqot natijalari, tatqiqot qilinayotgan xomashyo va mahsulotlarning tahlilidagi xatoliklar va ularning tatqiqot natijasiga ta'siri; -xromatografiya va xromatografik tahlil usullari, gaz xromatografiyasi, Spektroskopiya, Atom-emission va atom fluoressensiya spektroskopiya, Refraktometriya, Kalometriya usullarini qo'llanilishi; -oziq-ovqat mahsulotlarini fizik ko'rastgichlarini aniqlashda qo'llaniladigan asbob uskunalar va tatqiq qilishning boshqa usullari. <p>I.Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)</p> <p>II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:</p> <p>1-Mavzu: Ovqatlanish mahsulotlari sifatini tadqiq qilishning zamonaviy usullari va rivojlanish istiqbollari</p> <p>Zamonaviy bozor sharoitida ovqatlanish mahsulotlarining sifati. Ovqatlanish mahsulotlari sifatini tadqiq qilish. Tahlil qilish usullari. Zamonaviy instrumental tahlil usullari.</p> <p>2-Mavzu: Xromatografiya va xromatografik tahlil usullari</p> <p>Xromatografiyaning kelib chiqish tarixi. Rang xromatografiyasi prinsipi. Xromatografik tahlil usullari. Ajratish mexanizmlariga ko'ra xromatografiya turlari.</p> <p>3-Mavzu: Kolonkali yupqa qatlamli xromatografiya</p> <p>Kolonkali va yupqa qatlamli xromatografiyaning kelib chiqish tarixi. Yupqa qatlamli xromatografiya. Xromatografik kolonka.</p> <p>4-Mavzu: Gaz xromatografiyasi</p> <p>Qo'llaniladigan statsionar faza turiga ko'ra xromatografiyasi. Tashuvchi gaz manbai.</p>				

Xromatografik kolonkalar va detektorlar. Detektorlarning parametrlari.

5-Mavzu: Yuqori samarali suyuqlik xromatografiya usuli

Suyuq xromatografiyaning prinsipi. HPLC ning ishlatilish sohalari. Yuqori samarali suyuqlik xromatografiyasida qo'llaniladigan adsorbentlar. Yuqori samarali suyuqlik xromatografiyasining turlari. HPLC ning ishchi qismlari.

6-Mavzu: Spektroskopiya haqida tushuncha

Spektroskopiyaning kelib chiqishi va usulning tasnifi. Yadro spektroskopiyasi. Spektroskopiyaning qo'llash. IQ-spektrometrik tahlil usullari.

7-Mavzu: Atom – adsorbsion spektroskopiya

Atom adsorbsion spektroskopiya xususiyatlari va tarixi. Atom adsorbsion spektroskopiyaning asosiy tamoyillari. Qurilmaning asosiy tarkibiy qismlari. Atomizatorlar.

8-Mavzu: Atom- emission va atom -spektroskopiya

Atom emissiya spektroskopiya prinsipi. Atom yutilish spektroskopiya. Uchqun va yoy Atom-fluorensensiya spektroskopiya. Triptofan floresansi.

9-Mavzu: Infraqizil spektroskopiya

Infraqizil spektroskopiya usulining asoslari. IQ spektrlarini olish uchun namunalar tayyorlash. IQ spektroskopiyaning qo'llash. Infraqizil spektrometrlar va analizatorlar. Detektorlar.

10-Mavzu: Mass spektrometriya

Mass spektrometriya haqida tushuncha. Mass-spektrometriyaning tarkibiy qismlari va ishlash prinsipi. Massa spektrometrining ishlatilishi. Gaz xromatografiya mass spektrometriyasi.

11-Mavzu: Ultrabinafsha va yadro magnit rezonans spektroskopiya

Yadro magnit-rezonans spektroskopiya haqida tushuncha. EPR spektrlarini qayd qilish usullari. Korrelyatsion spektroskopiya. Biomolekulyar YAMR spektroskopiya.

12-Mavzu: Refraktometriya

Refraktometriya. Snell qonuni. Raqamli refraktometrlar.

13-Mavzu: Kalorimetriya

Kaloriyemetriyada oziq-ovqat mahsulotlarini tahlil qilish. Yuqori sezuvchanlik issiqlik oqimi kalorimetri. Aralash va reaksiya issiqlik oqimi mikrokolorimetri. Yuqori bosimli differensial skanerlash kalorimetri

14-Mavzu: Oziq-ovqat mahsulotlarini tadqiq qilishning luminescent usullari.

Luminescent usuli. Luminescent usulining mohiyati va foydalanish natijalari. Fluorensensiya.

15-Mavzu: Oziq-ovqat mahsulotlarini tadqiq qilishning boshqa usullari.

Turli xil oziq-ovqat mahsulotlari va ularning xom ashyolarini o'ziga xos xususiyatlaridan kelib chiqadigan tahlil usullari va qo'llaniladigan qurilmalari. Kjeldahl usuli haqida. Hazim qilish (digestion) jarayoni. Distillash (distillation) jarayoni. Titrlash (titration) jarayoni.

III.Laboratoriya mashg'ulotlari buyicha kursatma va tavsiyalar

((Laboratoriya ishlari), (Seminar mashg'ulotlari), (Kurs ishi), (Mustaqil ta'lim) o'quv rejada ko'rsatilgan turi (nomi) bo'yicha yoziladi)

Laboratoriya mashg'ulotlari uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Oziq-ovqat mahsulotlarini fizik ko'rsatkichlarini aniqlash.
2. Oziq-ovqat mahsulotlari tarkibidagi namlikning massa ulushini aniqlash usullari
3. O'simlik moylarini fizik-kimyoviy ko'rsatkichlarini aniqlash usullari
4. Oziq-ovqat mahsulotlarida kislotalik va ishqorlikni aniqlash
5. Oziq-ovqat mahsulotlarini xromatografik usullarda tahlil qilish. Yuqori samarali suyuqlik xromatografiya (HPLC) usulida mahsulot tarkibidagi kofein miqdorini aniqlash.
6. Oziq-ovqat mahsulotlarini xromatografik usullarda tahlil qilish. Yuqori samarali suyuqlik xromatografiya (HPLC) usulida mahsulot tarkibidagi antosiyanin miqdorini aniqlash.
7. Oziq-ovqat mahsulotlarini xromatografik usullarda tahlil qilish. Yuqori samarali suyuqlik xromatografiya usulida baliq moyi tarkibidagi A vitamin miqdorini aniqlash.
8. Oziq-ovqat mahsulotlarini xromatografik usullarda tahlil qilish. Gaz xromatografiya

	<p>usulida sharob tarkibidagi metanolni aniqlash.</p> <p>9.Oziq-ovqat mahsulotlarini xromatografik usullarda tahlil qilish. Gaz xromatografiya usulida oziq-ovqat mahsulotlari tarkibidagi yog' kislotalarini aniqlash va metil efirlarini tayyorlash.</p> <p>10. Oziq-ovqat mahsulotlarini xromatografik usullarda tahlil qilish. Gaz-suyuqlik xromatografida yog'-kislotalar tarkibini taxlil qilish va hisoblash.</p> <p>11.Oziq-ovqat mahsulotlarini spektroskopiya usullarida tahlil qilish. Atom yutilish spektroskopiyasi orqali oziq-ovqat mahsulotlari tarkibidagi natriy va kaliyni miqdorini aniqlash</p> <p>12.Oziq-ovqat mahsulotlarini spektroskopiya usullarida tahlil qilish. Induktiv bog'langan plazma-atom emissiya spektroskopiyasi yordamida oziq-ovqat mahsulotlari tarkibidagi natriy va kaliy miqdorini aniqlash.</p> <p>13.Oziq-ovqat mahsulotlarini spektroskopiya usullarida tahlil qilish. Yuqori unumdorlikka ega mass-spektrometriya usulida Soya unida turli xil fitokimyoviy moddalarni (asosan izoflavonlar,) aniqlash.</p> <p>14. Oziq-ovqat mahsulotlarini kalorimetrik usullarda tahlil qilish. Vitamin E ni aniqlashning kolorimetrik usullari.</p> <p>15. Kjeldahl usuli yordamida oziq-ovqat mahsulotlari tarkibidagi oqsil miqdorini aniqlash</p> <p>Laboratoriya mashg'ulotlar multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir professor-o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi zarur. Mashg'ulotlar faol va interaktiv usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.</p> <p>IV.Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar.</p> <p>Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Zamonaviy tahlil usullari va ularning qo'llanilishi. 2.Moddalarning etaloni va ularning qo'llanilishi ahamiyati. 3.Xromatografik tag'lil usularinig imkoniyatlari. 4.Xromatografiya detektorlari va ularning bir-biridan farqi. 5.Suyuqlik xromatografiya turlari . 6.Spektroskopiyaning hozirgi kundagi o'rni . 7.Atom va molekulyar spektroskopiyaning farqi . 8.Mass-spektroskopiya va uning kelajagi. 9. Infragizil spektroskopiya 10. Refraktometriya 11.Oziq-ovqat mahsulotlarning kimyoviy ko'rsatkichlari. 12.Reologik tavsiflarni aniqlash asboblari. 13. Poliometr sxemasi. 14.Oqsil miqdorini kalometrik usulda aniqlash. 15.Azotli moddalarni aniqlash. <p>Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.</p>
3.	<p>V. Ta'lim natijalari / Kasbiy kompetensiyalari</p> <p>Talaba bilishi kerak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ishlab chiqarishda xomashyo va tayyor mahsulotlarni tahlil qilishni. Ishlab chiqarishni texno-kimyoviy nazorati va tatqiq qilinayotgan mahsulotning sifatini baholash usullari bo'yicha tasavvurga ega bo'lishi; (bilim) • namuna olish va uning tatqiqot natijalari, tatqiqot qilinayotgan xomashyo va mahsulotlarning tahlilidagi xatoliklar va ularning tatqiqot natijasiga ta'siri; -xromatografiya va xromatografik tahlil usullari, gaz xromatografiyasi, Spektroskopiya, Atom-emission va atom fluoressensiya spektroskopiya, Refraktometriya, Kalometriya usullarini qo'llanilishi bo'yicha bilishi va ulardan foydalana olishi; (ko'nikma)

	<ul style="list-style-type: none"> • oziq-ovqat mahsulotlarini fizik ko'rstigichlarini aniqlashda qo'llaniladigan asbob uskunalar va tatqiq qilishning boshqa usullari bo'yicha <i>ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak. (malaka)</i>
4.	<p style="text-align: center;">VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
5.	<p style="text-align: center;">VII. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat buyicha yozma ishini</p>
6.	<p style="text-align: center;">Asosiy adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Leo M.L.Nollet ,Fideltoldila. Handbook of foot Analysis, CRC Press, Taylor Francis Group. 2015. 1525 pages. 2. Fayziyev J.S., Qurbonov J.M. "Oziq-ovqat mahsulotlari tatqiqotining fizik kimyoviy usullari" Toshkent "Ilmziyo" 2009 yil. 3. Конохов В.Ю. Хроматография учебник В.Ю. Конохов – Санкт –Петербург: Лань 2012-224с. 4. Беккер Ю. Спектроскопия. Москва Техносфера 2009. -528с. 5. Food analysis: theory and practice I Yeshajahu Pomeranz, Clifton E. Meloan. - 3rd ed. 6. Н.Ш Рамазонов, Н. Хужамшукуров, И. Бобоев. «Озик-овкат махсулотларини тахлил қилишнинг замонавий усуллар.» Ўқув қўлланма. – Т.: «Фан ва технология» 2014, 368 бет. <p style="text-align: center;">Qo'shimcha adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 7. Mirziyoyev SH.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – T.: O'zbekiston, 2017, 488 b. 8. Mirziyoyev SH.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – T.: O'zbekiston, 2017, 48 b. 9. Mirziyoyev SH.M. Erkin va farovon demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – T.: O'zbekiston, 2016, 56 b. <p style="text-align: center;">Axborot manbaalari</p> <ol style="list-style-type: none"> 10. www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi xukumat portali. 11. www.lex.uz -O'z R Adliya vazirligi sayti. 12. www.ziynet.uz -O'z R Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi sayti. 13. www.bilim.uz - O'z R Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi sayti. 14. www.ziynet.uz 15. https://www.tan.com.ua 16. https://www.cimbria.com 17. www.twirpx.com
7.	Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti tomonidan ishlab chiqilgan va tasdiqlangan.

8.	Fan/modul uchun ma'sul: Atakulova Dilfuza Tursunovna -QarMII, Oziq-ovqat mahsulotlari texnologiyasi kafedrası dotsenti, t.f.f.d.
9.	Taqrizchilar: 1.Axmedov Azimjon Normo'minovich -QarMII, Oziq-ovqat mahsulotlari texnologiyasi professori, texnika fanlari doktori. 2.Saribayeva Dilorom Akramjanovna - NamMTI, Oziq-ovqat texnologiyasi kafedrası dotsenti., t.f.f.d.